૩. વાદળાં વરસે છે

♦ નિરીક્ષણ કરીને કહો.

આ તો વર્ષારાણીનું રાજ,
કે વાદળાં વરસે છે !
મન મૂકીને પલળીએ આજ,
કે વાદળાં વરસે છે !
વીજળી ઝબૂક ઝબકી જાય,
કે વાદળાં વરસે છે !
આભ તૂટ્યું, કડાકા થાય,
કે વાદળાં વરસે છે !
ઝાડ, જંગલ ને પહાડો ન્હાય
કે વાદળાં વરસે છે !
નદી – નાળાંઓ દોડતાં જાય
કે વાદળાં વરસે છે !
પૃથ્વી પાણીથી લીંપાય
કે વાદળાં વરસે છે !

પછી લીલી લીલી થઈ જાય
કે વાદળાં વરસે છે !
આ તો વર્ષારાણીનું રાજ
કે વાદળાં વરસે છે !
સહુ ચાલો પલળીએ આજ
કે વાદળાં વરસે છે !

સ્વાધ્યાય

સ. ૧ નીચેના શબ્દો માટે કૃતિમાં વપરાયેલા શબ્દો શોધો.

૧) ભીંજાવું – ....
૨) આકાશ – ....
૩) વન – ....
૪) પર્વત – ....
૫) ધરતી – ....
૬) બધાં – ....

સ. ૨ નમૂના પ્રમાણે શબ્દ બનાવો.

દા.ત. લીંપવું – લીંપાય

૧) દોડવું – ....
૨) કરવું – ....
૩) ચરવું – ....
૪) તરવું – ....
૫) ચાલવું – ....

દા.ત. વરસ – વરસવું

૧) પલળ – ....
૨) દોડ – ....
૩) ઝબૂક – ....
૪) જમ – ....
૫) હસ – ....

સ. ૩ યોગ્ય રીતે જોડો.

(અ)	(બ)
૧) વીજળી	ક) દોડતાં જાય છે.
૨) પૃથ્વી	ખ) વરસાદમાં ન્હાય છે.
૩) નદી–નાળાંઓ	ગ) ઝબૂક ઝબકી જાય છે.
૪) જંગલ અને ઝાડ	ઘ) પાણીથી લીંપાઈ જાય છે.

સ. ૪ નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરી વાક્ય બનાવો.

૧) વાદળાં ૨) વીજળી ૩) આભ ૪) પહાડ

સ. ૫ નદી-નાળાં, ખેલ-કૂદ જેવા બીજા પાંચ જોડશબ્દો પુસ્તકમાંથી શોધીને લખો.

♦ **સંભાષણ** : પહેલા વરસાદમાં પલળવાથી તમને જે આનંદ થાય તેને પાંચ થી સાત વાક્યોમાં દર્શાવો.

સ. ૬ યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.

૧) વાદળાં .... વરસે છે.

(ક) વસંતઋતુના રાજમાં

(ખ) વર્ષારાણીના રાજમાં

(ગ) ગ્રીષ્મઋતુના રાજમાં

૨) બાળકો મન મૂકીને ....

(ક) રમે છે.

(ખ) તરે છે.

(ગ) પલળે છે.

૩) નદી–નાળાંઓ ....

(ક) દોડતાં જાય છે.

(ખ) ઊભાં રહી જાય છે.

(ગ) છલકાઈ જાય છે.

સ. ૭ કાવ્યપંક્તિમાં ખૂટતો શબ્દ મૂકો.

૧) મન મૂકીને .... આજ.

૨) આભ તૂટ્યું .... થાય.

૩) પછી લીલી .... થઈ જાય.

૪) વીજળી .... ઝબકી જાય.

સ. ૮ કહો જોઈએ. તમારો જવાબ કૌંસમાંથી પસંદ કરો.

(વર્ષાઋતુમાં, પાણીથી, વીજળીના, છલકાય)

૧) વાદળાં વરસે છે – ....

૨) આભ તૂટવાથી કડાકા થાય છે – ....

૩) પૃથ્વી લીંપાઈ જાય છે – ....

૪) નદી–નાળાંઓ દોડતા થાય છે – ....

સ. ૯ નીચેના અર્થ દર્શાવતી કાવ્યપંક્તિ કહો.

૧) વર્ષારાણીના રાજમાં વરસાદ વરસવાથી ચાલો સહુ સાથે મળીને પલળીએ અને આનંદ કરીએ.

૨) વરસાદના વરસવાથી આકાશ જાણે તૂટ્યું હોય તેમ વીજળીના કડાકા થાય છે અને તે ઝબૂક ઝબૂક ઝબકવા લાગે છે.

સ. ૧૦ તમને સૌથી પ્રિય હોય તે ઋતુ વિશે પાંચેક વાક્યોનો પરિચ્છેદ તૈયાર કરો.

પ્રકલ્પ

♦ 'વર્ષાકાવ્યો'નો સંગ્રહ કરી સરસ મજાનો નાનકડો કાવ્યસંગ્રહ બનાવો.

હું વાંચું ... તમે પણ વાંચો

પહેરો સ્વેટર, પહેરો બંડી,
જુઓ શિયાળો લાવ્યો ઠંડી.
હવે નિશાળે લીલી ઝંડી,
લેસન કરવા પડજો મંડી.

ઊઠી વહેલા કસરત કરજો,
રોજ શરીરે માલિશ કરજો.
દોડી જઈ મેદાને ફરજો,
નવી હવાને અંગે ભરજો.

ખાવ ખજૂર ને ખારેક ઝાઝી,
તબિયત રહેશે સદાય તાજી.
જો તાજી-સાજી તબિયત હશે,
તો કામ તમારાં ઝટપટ થશે.

અધ્યાપન સંકેત

કૃતિની શરૂઆતમાં આપેલા ચિત્રોનું નિરીક્ષણ કરાવી તેને લગતા લઘુપ્રશ્નોની મદદથી સંવાદ સાધવો. તે રીતે કાવ્યના વિષય-વસ્તુનું સ્પષ્ટીકરણ કરવું. આ ઉપરાંત વર્ષાઋતુનાં જોડકણાં કે વર્ષાગીતોના ગાન દ્વારા પણ વિદ્યાર્થીઓને વિષયાભિમુખ કરી શકાય. 'વાદળાં વરસે છે'ની પુનરુક્તિનો આનંદ અનુભવવા કાવ્યનું સમૂહગાન કરાવવું. વર્ષાઋતુ પછી પ્રકૃતિમાં થતાં પરિવર્તન વિશે સક્રિય ચર્ચા કરવી. અતિવૃષ્ટિ અને અનાવૃષ્ટિની સમજ આપવી. બાળકોને આવડતાં હોય તેવાં વર્ષાગીતો કે જોડકણાં તેઓ સામેથી ગાય તે માટે પ્રોત્સાહન આપવું.

જળ એ જ જીવન છે.